

Urszula Puskiewicz

Działalność informacyjna w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku

---

Forum Bibliotek Medycznych 1/1, 404-410

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

8. <http://www.literatura.zapis.net.pl/>
9. <http://www.bilp.uw.edu.pl/prasa/index.html>
10. <http://ata.com.pl/kcc/biblioteka/>
11. <http://monika.univ.gda.pl/%7Eliterat/books.htm>
12. <http://www.bn.org.pl/ebook.htm>

Podsumowanie

- Biblioteka cyfrowa powstaje przy współpracy informatyków i bibliotekarzy, korzystać z niej może jednocześnie szerokie grono użytkowników.
- Nie jest możliwe przedstawienie jednoznacznej struktury biblioteki cyfrowej ponieważ występują różnice w:
  - rodzajach zbiorów;
  - przesłankach do tworzenia zbiorów cyfrowych;
  - zamierzonych celach;
  - organizacji;
  - procesie technologicznym.
- Należy zadbać o korelacje między funkcjonującym (lub planowanym) systemem bibliotecznym a biblioteką cyfrową zapewniając spójność kodowania na każdym etapie tworzenia zbioru cyfrowego.
- Choć proces przekształcenia informacji analogowej w informację elektroniczną stale trwa, to okazuje się, że przeszkodą w rozwoju stają się ograniczenia sprzętowe, czyli zbyt mała przepustowość globalnej sieci oraz ciągły brak ujednoliconego standardu przechowywania elektronicznych wersji dokumentów.
- Ze względu na obszerność plików oprócz kompresji należy także zwrócić uwagę na optymalizację struktury bazy danych.
- Biblioteka wirtualna może łączyć informację tekstową, graficzną, sekwencje obrazów (film) oraz dźwięk w jednym przekazie multimedialnym;
- Cyfrowa biblioteka stwarza komfort użytkownikowi, który wirtualnie może odwiedzać biblioteki, przeglądać ich zasoby i korzystać z pełnych tekstów wybranych dzieł.

*Mgr Urszula Puskiewicz
Białystok – AM*

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ AKADEMII MEDYCZNEJ W BIAŁYMSTOKU

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Białymstoku powstała w 1950 roku i mieści się w zabytkowych wnętrzach pałacu Branickich. Obsługuje pracowników

naukowo-dydaktycznych i studentów Akademii oraz środowisko medyczne Podlasia. Ogółem zarejestrowano ponad pięć tysięcy czytelników, z czego piątą część stanowią użytkownicy spoza Akademii, głównie lekarze i pracownicy służb medycznych z publicznych i prywatnych ośrodków zdrowia. Zasoby biblioteczne w formie prezencyjnej udostępniane są także każdemu zainteresowanemu odbiorcy – mieszkańcom regionu, naukowcom i studentom innych szkół itp. W czytelniach użytkownicy Biblioteki mają do dyspozycji ponad dziewięćdziesiąt miejsc oraz pięć stanowisk komputerowych do przeglądania zasobów elektronicznych w globalnej sieci, w tym pełnych tekstów czasopism medycznych i bibliograficznych baz danych.

Kadrę Biblioteki tworzy 24 wykwalifikowanych pracowników w tym: 5 kustoszy, 7 starszych bibliotekarzy, 4 bibliotekarzy, 2 młodszych bibliotekarzy, 3 magazynierów i 3 pracowników służby technicznej. Struktura organizacyjna obejmuje dwa działy: Oddział Obsługi Użytkownika (13 osób), Oddział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Bibliografii i Sprawozdawczości do KBN (7 osób). Pozostali pracownicy (4 osoby) tworzą pion administracyjno-techniczny.

Zbiory i źródła informacji

Zbiory biblioteczne obejmują przede wszystkim piśmiennictwo medyczne. Księgozbiór przekracza 134 tysięcy woluminów, czasopisma 82 tysięcy, a zbiory specjalne – 21 tysięcy jednostek inwentarzowych. W bieżącej prenumeracie czasopism medycznych znajduje się ponad 100 tytułów czasopism zagranicznych i ponad 300 tytułów czasopism krajowych. Czasopisma zagraniczne dostarczane w prenumeracie przez firmę A.B.E. Marketing w zdecydowanej większości udostępniane są obok formy tradycyjnej w wersji elektronicznej.

Nową jakość w świadczeniu usług biblioteczno-informacyjnych stanowią źródła elektroniczne. Ta forma dostępu do światowego piśmiennictwa medycznego realizowana była do 2002 roku wyłącznie za pośrednictwem prenumeraty na dyskach optycznych bazy MEDLINE i Polskiej Bibliografii Lekarskiej. Dopiero od roku szeroko zastosowano formę dostępu online do baz pełnotekstowych i bibliograficznych. Zrezygnowano z prenumeraty dysków CD-ROM na rzecz swobodnego dostępu do bazy MEDLINE poprzez centrum ICM oraz Polskiej Bibliografii Lekarskiej udostępnianej bezpośrednio na stronach internetowych Głównej Biblioteki Lekarskiej. Zakupiono także licencje dostępu do bazy Science Direct obejmującej pełne teksty z ponad 450 tytułów wydawnictw naukowych z zakresu nauk technicznych i medycyny. Zaletą korzystania z tej bazy jest precyzyjny i prosty w obsłudze mechanizm wyszukiwawczy oraz całodobowy dostęp do interesujących materiałów ze wszystkich komputerów sieci akademickiej. Zakupiono także jednostanowiskową licencję dostępu do informacji bibliograficznej i abstraktów w bazie Current Contents w ramach serii Life Sciences i Clinical Medicine, indeksujących piśmiennictwo z ponad 2000 tytułów czasopism poświęconych wielu dyscyplinom nauk medycznych i ścisłych.

Biblioteka stara się powiększyć ofertę dostępu do elektronicznych źródeł informacji naukowej. Obecnie rozważany jest zakup licencji dostępowych do pełnych tekstów czasopism medycznych udostępnianych przez firmę Proquest Information & Learning (baza Medical Library).

Osobną kategorię źródeł informacji stanowią katalogi biblioteczne. Od 1995 roku zaczęto tworzyć katalogi w systemie komputerowym. Obecnie baza komputerowa zawiera kompletną informację o książkach wydanych po 1990 roku i obejmuje prawie 60% księgozbioru wydawnictw zwartych (opracowano 26 527 rekordów bibliograficznych i 77 925 rekordów zasobów).

Uruchomienie automatycznych katalogów spowodowało zamknięcie katalogów kartkowych. Przyjęto zasadę melioracji katalogów kartkowych i usuwania z nich kart katalogowych tych zbiorów, które opisano w bazie komputerowej.

Komputeryzacja

Jak zaznaczono wyżej proces komputeryzacji Biblioteki rozpoczął się w połowie lat dziewięćdziesiątych. Jej doświadczenia w tym zakresie podobne są do doświadczeń innych bibliotek naukowych w Polsce. Zaczęto od tworzenia bazy katalogowej. Starano się pozyskać środki finansowe na zakup zintegrowanego systemu bibliotecznego, dostosowanego do obowiązujących standardów światowych w zakresie przetwarzania i wymiany danych maszynowych, udostępniania informacji w globalnej sieci. W 1997 roku dzięki ścisłej współpracy bibliotek naukowych w Białymstoku zakupiono system Aleph 330, który równolegle wdrażany był w Akademii Medycznej, Politechnice Białostockiej i Uniwersytecie w Białymstoku. W projekcie tym wykorzystano z infrastruktury Politechniki Białostockiej, gdzie zlokalizowano system obsługujący trzy duże biblioteki naukowe. Wykorzystywano terminale tekstowe i łącza internetowe do komunikacji z centrum. Podobne terminale udostępniano użytkownikom Biblioteki, z czasem jednak zaczęto je wymieniać na nowoczesne mikrokomputery i stacje multimedialne. Rozwój sieci bibliotecznych i upowszechnienie technik komputerowych spowodował decentralizację systemu bibliotecznego białostockich bibliotek naukowych.

Akademia Medyczna w Białymstoku z końcem 2002 roku pozyskała znaczne fundusze finansowe na modernizację i informatyzację Biblioteki. Z tych środków zakupiono m.in. serwer biblioteczny z systemem Red Hat 7.2 i nową wersję systemu ALEPH 500. System oddano do użytku z początkiem roku akademickiego 2003/2004. Wdrożono do eksploatacji prawie wszystkie moduły systemu takie, jak: katalogowanie, gromadzenie, opracowanie czasopism, udostępnianie. Pozostaje jednak do rozwiązania problem kartotek haseł wzorcowych i konieczność nawiązania współpracy z NUKAT oraz wdrożenie modułu wypożyczalni międzybibliotecznej.

Obecnie w lokalnej sieci bibliotecznej pracuje się ponad 20 nowoczesnych mikrokomputerów, 8 drukarek laserowych, urządzenie wielofunkcyjne do skanowania i kserowania materiałów bibliotecznych Toshiba e-sStudio35, kolorowy skaner

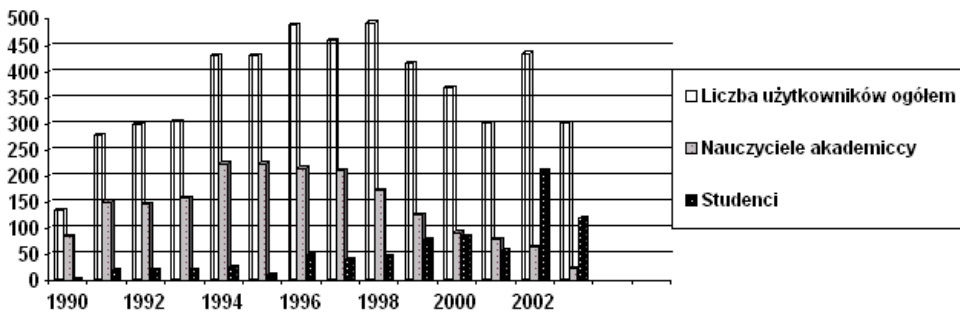
Plustek, 4 czytniki kodów paskowych. Połowa komputerów przeznaczona jest dla użytkowników Biblioteki. W okresie wzmożonych wypożyczeń (początek semestru zimowego i letniego) rejestracja zwrotów i wypożyczeń odbywa się na trzech stanowiskach komputerowych. Poza tymi okresami wypożyczalnia ogranicza się do jednego stanowiska. Wykorzystanie kodów kreskowych na materiałach bibliotecznych i kartach bibliotecznych znacznie przyspieszyło automatyzację wypożyczeń.

Podobnie jak inne biblioteki w kraju Biblioteka AMB utrzymuje własny serwis informacyjny na stronach internetowych (<http://biblioteka.amb.edu.pl/>). Aktualizowany jest na bieżąco i zawiera wiele informacji dotyczących zbiorów bibliotecznych, oferuje dostęp do katalogów, medycznych i bibliograficznych baz danych oraz innych, publicznych zasobów medycznych. Utrzymanie serwisu wspomagane jest profesjonalnym oprogramowaniem do projektowania stron WWW Macromedia Dreamweaver i projektowania multimediiów - Macromedia Flash.

Usługi biblioteczne i informacyjne

W strukturze organizacyjnej Biblioteki nie ma wydzielonego oddziału informacji naukowej. Prowadzeniem działalności informacyjnej i usługowej zajmują się głównie pracownicy Działu Obsługi Użytkownika, którzy mają bezpośredni kontakt z czytelnikami. W czytelni czasopism funkcjonuje wydzielone stanowisko usługowe do sprzedawania zestawień bibliograficznych na żądany temat, w oparciu o elektroniczne źródła informacji bibliograficznej, którymi dysponuje Biblioteka. Realizowanie zestawień bibliograficznych w oparciu o bazę Medline rozpoczęto w 1990 roku, natomiast w 1996 roku poszerzono materiał źródłowy o Polską Bibliografię Lekarską. W 2003 roku zaczęto wykorzystywać formę dostępu on-line oraz uaktywniono sieciowy dostęp do Current Contents Connect i pełnych tekstów w Science Direct. Liczba użytkowników ogółem z uwzględnieniem dwóch podstawowych grup użytkowników – pracowników naukowych i studentów AMB została zaprezentowana na wykresie nr 1.

Wykres nr 1 Ilość użytkowników, korzystających z usługi sporządzania zestawień bibliograficznych w latach 1990-2003

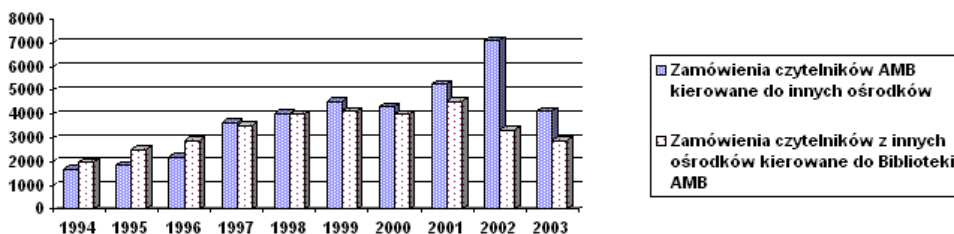
Z powyższych danych wynika, że coraz rzadziej korzystają z pomocy sporządzania zestawień bibliograficznych do tematów badawczych pracownicy naukowcy, natomiast wzrasta zainteresowanie studentów tą usługą informacyjną. W ocenie bibliotekarzy związane to jest z upowszechnieniem technik wyszukiwawczych w systemach on-line oraz swobodnym dostępem do źródeł z komputerów sieci akademickiej. Pracownicy samodzielnie realizują wyszukiwanie piśmiennictwa medycznego, korzystając z komputerów w swoich zakładach naukowych. Wzrost liczby studentów powodowany jest otwarciem nowych kierunków studiów, kończących się napisaniem pracy magisterskiej bądź licencjackiej. Rezultaty wyszukiwań bibliograficznych są dostarczane użytkownikom w sposób tradycyjny (drukowane zestawienia) lub przesyłane elektronicznie pod wskazany adres email.

Środowisku naukowemu zaproponowano także dodatkową usługę dostarczania najnowszych wykazów publikacji z wybranej dziedziny, czy dyscypliny naukowej z bazy Current Contents, oparty na mechanizmie tzw. alertingu. Zainteresowani przekazują bibliotekarzom swoje profile wyszukiwawcze z określonymi słowami kluczowymi, natomiast ci w odstępie cotygodniowym sprawdzają pod tym kątem zawartość bazy i przesyłają aktualne zestawienia odbiorcom. Instrukcja wyszukiwawcza jest zapisana w pamięci komputera i na jej podstawie, uruchamia się cyklicznie zapytania według określonych (stałych) kryteriów.

Z początkiem 2003 roku Biblioteka zakupiła kopiarke cyfrową z funkcją skanowania – Toshiba e-Studio 35 i dołączyła do systemu elektronicznej dystrybucji artykułów z czasopism medycznych doc@med. Mimo, że dołączyła do tego systemu jako jedna z ostatnich, osiąga bardzo dobre rezultaty w realizacji zamówień spływających z innych ośrodków medycznych. Od początku roku (stan na dzień 4.11.2003) zrealizowała 2513 zamówień, co stanowi 15,8 % ogólnej liczby zrealizowanych w systemie zleceń. Średnio dziennie wykonuje się 11 przesyłek w formacie PDF.

Forma elektronicznego dostarczania kopii wybranych artykułów z czasopism medycznych zaczyna także dominować w realizacji zamówień w wypożyczalni międzybiblioteecznej. Biblioteka współpracuje ze 105 instytucjami medycznymi. Statystykę wypożyczalni międzybiblioteecznej w latach 1994-2003 przedstawia wykres nr 2.

Wykres nr 2 Statystyka wypożyczalni międzybiblioteecznej w latach 1994-2003

Chociaż dane za 2003 rok są niepełne (stan na koniec października) wyraźnie zanotowano spadek zamówień międzybibliotecznych w tradycyjnej wymianie spowodowany uruchomieniem usługi doc@med. Dotyczy to przede wszystkim realizacji zamówień międzybibliotecznych dotyczących piśmiennictwa krajowego. Ogółem czytelnicy Biblioteki AMB korzystali z pomocy innych ośrodków w realizacji 4 121 zamówień, z czego 537 zleceń obsłużono poprzez system doc@med. Jeszcze większy wzrost dotyczył realizacji zamówień kierowanych przez inne ośrodki do Biblioteki AMB. Ogółem obsłużono 2907 zleceń z czego 2200 stanowiły zamówienia z doc@med.

W ramach działalności informacyjnej Biblioteka realizuje szkolenia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów podejmujących naukę w Akademii. Początkowo organizowano szkolenia w małych grupach, korzystając z pomieszczeń czytelni. Ze względu na znaczący wzrost liczby studentów pierwszego roku zmieniono organizację szkoleń. Zajęcia prowadzone są w dużej auli mieszczącej ponad 200 osób i są wspomagane prezentacjami komputerowymi z wykorzystaniem rzutnika. Dzięki temu znacznie zredukowano ilość grup szkoleniowych i usprawniono obsługę szkoleń.

Dużym zainteresowaniem środowiska naukowego cieszą się praktyczne pokazy metod wyszukiwawczych w bibliograficznych i pełnotekstowych bazach danych. Biblioteka stara się zapraszać na te pokazy przedstawicieli firm oferujących dostęp do określonych źródeł. W trakcie prezentacji zainteresowani mogą uzyskać bezpośrednio od dystrybutora, czy producenta wiele szczegółowych informacji na temat oferowanego systemu i mechanizmów jego funkcjonowania.

Na co dzień pracownicy Oddziału Obsługi Użytkownika starają się służyć pomocą indywidualnym użytkownikom w zakresie korzystania ze zbiorów bibliotecznych. Dotyczy to zarówno informacji katalogowej, bibliograficznej czy też instruktażu korzystania ze zintegrowanego systemu bibliotecznego Aleph 500. Często demonstrowana jest obsługa katalogu on-line, zasady autoryzacji w systemie lub w jaki sposób zdalnie, poprzez sieć komputerową sprawdzać stan konta czytelnika. Coraz częściej użytkownicy komunikują się z administratorem systemu zgłaszając swoje uwagi odnośnie jego działania i usprawnienia funkcjonalności.

Działalność dokumentacyjna i sprawozdawczość

Biblioteka prowadzi rejestr publikacji pracowników naukowych AMB od 1993 roku w oparciu o system Expertus. Bibliografia dorobku naukowego uczelni prezentowana jest na stronach internetowych i zawiera 12 297 opisów prac. System umożliwia sporządzanie pełnej statystyki bibliometrycznej z uwzględnieniem wskaźnika Impact Factor i punktacji KBN. Analiza bibliometryczna wykorzystywana jest w sprawozdawczości i ocenie parametrycznej jednostki oraz w rocznym rankingu dorobku naukowego pracowników, który sporządzany jest na potrzeby Akademii.

W systemie ALEPH 500 udostępniono także inną bazę rejestrującą prace licencjackie, magisterskie i doktorskie AMB od 1960 roku. System umożliwia wyszukiwanie prac według roku obrony, autorów, promotorów czy jednostek organizacyjnych Akademii. Obecnie komputerowa baza zawiera ponad 3 tysiące opisów.

Kierunki rozwoju

Plan rozwoju Biblioteki koncentruje się na poprawie jej infrastruktury technicznej. Zabytkowe wnętrza wymagają remontów i zmiany wyposażenia. Brak dodatkowych powierzchni magazynowych wymusza konieczność instalacji regałów kompaktowych. Planuje się także zainstalować system elektronicznego zabezpieczenia zbiorów w oparciu o bramkę elektroniczną i kody magnetyczne. Modernizacji wymaga sieć logiczna. Należy zwiększyć ilość punktów dostępnych i tym samym zwiększyć ilość stanowisk komputerowych przeznaczonych użytkownikom. Biblioteka zainteresowana jest tworzeniem i udostępnianiem archiwów materiałów dydaktycznych w formie elektronicznej oraz wzbogacaniem komputerowego katalogu o dodatkowe elementy takie, jak: skanowane spisy treści przejęte z treści nowych nabytków, abstrakty i inne.

Mgr Halina Wanatowska
Bydgoszcz – AM

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MEDYCZNEJ IM. LUDWIKA RYDYGIERA W BYDGOSZCZY. DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Bydgoszczy, podobnie jak sama Akademia Medyczna, jest najmłodszą placówką tego typu w kraju. Powstała w 1984 r., przedtem od 1975 r. była filią Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku.

Praca bibliotekarza zawsze była związana z udzielaniem informacji począwszy od pomocy w wyszukiwaniu pozycji w katalogu a skończywszy na tekstach w formie elektronicznej. W udzielaniu i przygotowywaniu informacji dla czytelników biorą udział wszyscy pracownicy naszej biblioteki. Są to informacje o oferowanych przez dostawców książkach, sposobie prenumeraty czasopism, wyszukiwaniu w katalogach, regulaminie korzystania ze zbiorów, sposobach wyszukiwania potrzebnych tekstów w internecie i bazach danych. Bibliotekarz udziela informacji wszędzie tam, gdzie spotyka się z czytelnikiem, a więc w wypożyczalni, czytelniach, Pracowni Komputerowej, odpisuje na e-maile, odpowiada na telefoniczne zapytania.